

СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Навчально-науковий інститут бізнесу, економіки та менеджменту
Кафедра управління імені Олега Балацького

ЗАТВЕРДЖЕНО
Рішенням Ради з якості Навчально-
наукового центру підготовки кадрів
вищої кваліфікації

 С.В Міхно
«13» вересня 2022 р.

ПРОГРАМА
ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ ЗА
ПРОФЕСІЙНИМ СПРЯМУВАННЯМ

для здобувачів вищої освіти
ступеня доктора філософії
за спеціальністю 073 «Менеджмент»
освітньо-наукової програми «Менеджмент»
усіх форм навчання

Програму педагогічної практики професійного спрямування розглянуто та затверджено на засіданні кафедри управління імені Олега Балацького протокол №1 від «30» серпня 2022 р.

Зав. каф. управління
імені Олега Балацького

Ігор РЕКУНЕНКО

1. Мета та завдання педагогічної практики за професійним спрямуванням

Педагогічна практика за професійним спрямуванням є обов'язковим компонентом освітньої складової освітньо-наукової програми «Менеджмент» спеціальності 073 «Менеджмент» для здобуття ступеня доктора філософії.

Загальну організацію процесу проходження педагогічної практики за професійним спрямуванням здійснює Інститут підготовки кадрів вищої кваліфікації.

Метою педагогічної практики за професійним спрямуванням є формування у здобувачів вищої освіти третього рівня досвіду застосування відповідних умінь, знань та навичок здійснення педагогічної діяльності з урахуванням професійних наукових інтересів.

Головними завданнями педагогічної практики за професійним спрямуванням є:

- формування та розвиток професійно-педагогічних навичок та умінь викладача вищої школи, зокрема, оволодіння комунікативними компетентностями, необхідними для якісного проведення лекцій, ведення семінарських і практичних занять, застосування новітніх технологій навчання та сучасного обладнання;
- аналіз та використання інноваційних методів навчання;
- освоєння здобувачами сучасних практичних методик проведення різних видів навчальних занять;
- практичне застосування механізмів вибору та використання ефективних прийомів та методів навчання та контролю за навчальною діяльністю студентів;
- виховання творчого, дослідного підходу до педагогічної діяльності;
- формування потреб в підвищенні своєї наукової та науково-педагогічної кваліфікації;
- опанування навичками та вмінням виконувати навчально-методичну роботу викладача ЗВО;
- розвиток практичних умінь залучати студентів до науково-дослідної роботи в контексті реалізації концепції «навчання через дослідження».

Очікувані результати навчання:

РН1. Розуміти методологічні засади організації навчальних занять у закладах вищої освіти.

РН2. Розробляти навчально-методичне забезпечення для викладання навчальної дисципліни.

РН3. Планувати структуру навчальних занять, розробляти методику їхнього проведення та підготовки, аналізувати та оцінювати результати навчання відповідно до поставлених цілей.

РН4. Застосовувати сучасні технології у педагогічній діяльності, організації та проведенні навчальних занять.

РН5. Дотримуватись етики досліджень, а також правил академічної доброчесності в наукових дослідженнях та педагогічній діяльності.

РН6. Вільно презентувати та обговорювати під час викладання дисциплін наукові та прикладні проблеми менеджменту державною та англійською мовами.

2. Зміст та організація педагогічної практики за професійним спрямуванням

Відповідно до навчального плану й програми підготовки докторів філософії на педагогічну практику за професійним спрямуванням відведено чотири кредити ЄКТС, 120 годин.

Загальний контроль, організаційно-методичну координацію та супровід проходження здобувачами педагогічної практики за професійним спрямуванням здійснює Департамент по роботі з персоналом та підготовці науково-педагогічних кадрів. Безпосереднє проходження Практики здійснюється на відповідних базах практики.

Базою педагогічної практики за професійним спрямуванням (далі – базова кафедра), як правило, визначається випускова кафедра, але здобувачі, за погодженням з науковим керівником та директором Інституту підготовки кадрів вищої кваліфікації, можуть пройти педагогічну практику на інших кафедрах СумДУ та на аналогічних кафедрах інших ЗВО.

Необхідними умовами для визначення кафедри базою практики є:

- наявність закріплених за кафедрою дисциплін, які спрямовані на формування професійних компетентностей за спеціальністю 073 «Менеджмент» (на освітніх

рівнях бакалавр або магістр) та викладання яких відбуватиметься паралельно з педагогічною практикою за професійним спрямуванням;

- наявність на кафедрі штатних науково-педагогічних працівників, які відповідають вимогам до керівників практики.

Бази проходження практики, керівники практики, граничні терміни затвердження планів та звітів з практики визначаються наказом про проходження педагогічної практики за професійним спрямуванням, проект якого формує Інститут підготовки кадрів вищої кваліфікації.

Керівником педагогічної практики за професійним спрямуванням здобувачів, як правило, призначається штатний науково-педагогічний працівник базової кафедри, який:

- має науковий ступінь та вчене звання;
- є автором/співавтором навчально-методичних посібників, підручників та/або методичних вказівок;
- за результатами останнього опитування студентів має рівень якості викладання не нижче ніж «вище середнього».

Практика проводиться, як правило, на другому році навчання та організовується у три етапи:

1- й етап (1 кредит) – проведення у Навчально-науковому інституті бізнесу, економіки та менеджменту настановної конференції для здобувачів вищої освіти третього рівня (отримання завдань, рекомендацій, форм звітності), складання індивідуального плану педагогічної практики за професійним спрямуванням, ознайомлення з навчально-методичною документацією, організацією науково-дослідної роботи базової кафедри;

2- й етап (2 кредити) – проведення методичної, організаційно- педагогічної роботи, мікровикладання, отримання досвіду викладання як помічника викладача, підготовка методичної розробки;

3- й етап (1 кредит) – проведення під керівництвом керівника практики відкритого навчального заняття, оформлення методичної розробки, підготовка, подання та захист звіту з педагогічної практики за професійним спрямуванням.

Випускова кафедра управління імені Олега Балацького забезпечує навчально-методичне забезпечення педагогічної практики здобувачів вищої освіти третього рівня за спеціальністю 073 «Менеджмент», формує силабус освітнього компоненту та необхідні методичні рекомендації тощо. Силабус педагогічної практики за професійним спрямуванням є основним методичним

документом для здобувачів та керівників практики.

Керівник педагогічної практики за професійним спрямуванням разом зі здобувачем складають план, у якому зазначають обрані види діяльності, їх тематику та послідовність виконання (Додаток А), та готують звіт про проходження педагогічної практики за професійним спрямуванням. Дати затвердження плану та звіту з педагогічної практики на засіданні базової кафедри визначаються наказом відповідно.

До головних завдань керівника педагогічної практики за професійним спрямуванням відносяться:

- організація, планування та оцінювання результатів педагогічної практики за професійним спрямуванням;
- вибір тематики відкритого заняття і навчальних груп для його проведення;
- консультування здобувача-практиканта щодо підготовки методичної розробки;
- надання методичної допомоги в плануванні та організації навчальної взаємодії;
- контроль роботи здобувача, відвідування ним занять та інших видів його роботи зі студентами, вжиття заходів щодо ліквідації недоліків в організації педагогічної практики;
- підготовка рецензії на відкрите заняття;
- підготовка висновку, який є невіддільною частиною звіту про проходження педагогічної практики здобувачем, та виставлення оцінки.

Основними видами робіт педагогічної практики за професійним спрямуванням здобувачів є:

- ознайомлення з навчально-методичною документацією;
- підготовка до відкритого навчального заняття (лекції, семінарського, практичного тощо) та складання плану-конспекту до нього за потреби;
- мікрвикладання, парне викладання;
- підготовка методичної розробки;
- проведення відкритого навчального заняття (лекційного, семінарського, практичного тощо);
- підготовка звітної документації;
- аналіз та захист звіту.

Виконання таких видів робіт педагогічної практики за професійним

спрямуванням, як проведення навчальних занять, мікрвикладання та парне викладання здійснюється лише у присутності керівника практики.

Здобувач допускається до проведення відкритого навчального заняття лише за умови наявності розгорнутого плану-конспекту, який схвалений керівником практики.

За погодженням із керівником практики та завідувачем базової кафедри практики виконання здобувачем окремих видів робіт може здійснюватися у дистанційній формі із застосуванням технологій дистанційного та онлайн навчання.

3. Звітна документація та оцінювання

Основними звітними документами проходження педагогічної практики за професійним спрямуванням здобувачем є:

- план-звіт про проходження педагогічної практики за професійним спрямуванням (Додаток А);
- рецензія на відкрите заняття (лекцію / семінар тощо) (Додаток Б);
- методична розробка (демонстраційних матеріалів / засобів діагностики досягнення результатів навчання / розділу методичних вказівок / конспекту лекцій до теми курсу / теми онлайн курсу або його окремих елементів, у т.ч. в elearning.sumdu.edu.ua, UMIX СумДУ або Google Classroom та інше).

Керівник практики оцінює виконання здобувачем робіт, передбачених програмою педагогічної практики за професійним спрямуванням. Невиконання здобувачем будь-якого виду робіт, може бути підставою для його недопущення до захисту звіту з практики. Здобувач, відсторонений від педагогічної практики за професійним спрямуванням або робота якого на практиці визнана незадовільною, має право на повторне проходження практики (за винятком випадків, коли його робота була оцінена на рівні F). Отримання за результатами проходження педагогічної практики за професійним спрямуванням оцінки F є підставою для відрахування Здобувача як такого, що не виконав навчальний план.

Звіти здобувачів за результатами проходження педагогічної практики за професійним спрямуванням заслуховуються на засіданні базової кафедри. Керівники практики надають оцінки виконання здобувачами передбачених практикою робіт та за результатами обговорення затверджуються звіти

здобувачів. Особливості оцінювання окремих видів робіт визначаються відповідним силабусом.

Підсумкове оцінювання педагогічної практики за професійним спрямуванням відбувається відповідно до рейтингової шкали, наведеної нижче:

Шкала оцінювання ECTS	Визначення	Національна шкала (диференційований залік/іспит)	Національна шкала оцінювання (залік)	Рейтингова шкала оцінювання
A	Відмінне виконання лише з незначною кількістю помилок	Відмінно	зараховано	$90 \leq RD \leq 100$
B	Вище середнього рівня з кількома помилками	Добре		$82 \leq RD < 89$
C	Загалом правильна робота з певною кількістю помилок	Задовільно		$74 \leq RD < 81$
D	Непогано, але зі значною кількістю недоліків			$64 \leq RD < 73$
E	Виконання задовольняє мінімальні критерії			$60 \leq RD < 63$
FX	Можливе повторне складання	Незадовільно	не зараховано	$35 \leq RD < 59$
F	Необхідний повторний курс з навчальної дисципліни			$RD < 34$

За результатами проходження педагогічної практики за професійним спрямуванням та на підставі рішення базової кафедри щодо затвердження звіту з практики керівники практики заповнюють відповідну відомість. Рецензія на відкрите заняття та методичні розробки зберігаються на базовій кафедрі. Затверджений на засіданні кафедри план-звіт з проходження практики здається до Інституту підготовки кадрів вищої кваліфікації та зберігається в особовій справі здобувача.

Здобувачі, які працюють (працювали) на викладацьких посадах у ЗВО, мають право на визнання відповідних компетентностей (як таких, що здобуті за результатами неформальної освіти) у відповідності до «Положення про перезарахування результатів навчання здобувачів вищої освіти Сумського державного університету, отриманих у неформальній освіті».

4. Права та обов'язки здобувача

Під час проходження педагогічної практики за професійним спрямуванням здобувач має право:

- відвідувати заняття інших викладачів кафедри за погодженням з ними та керівником практики;
- отримувати консультації від керівника практики, викладачів кафедри з усіх питань проведення педагогічної практики;
- вносити пропозиції щодо вдосконалення організації педагогічної практики за професійним спрямуванням, у тому числі щодо зміни керівника практики чи базової кафедри.

Усі пропозиції щодо вдосконалення організації педагогічної практики за професійним спрямуванням подаються здобувачами відповідними заявами на ім'я директора Інституту підготовки кадрів вищої кваліфікації.

Під час проходження педагогічної практики за професійним спрямуванням здобувач зобов'язаний:

- у повному обсязі виконувати передбачені планом практики завдання;
- виявляти високу відповідальність, старанність, творчу ініціативу, наполегливість, організованість, дисциплінованість, педагогічний такт і гуманність, академічну доброчесність;
- виконувати правила внутрішнього розпорядку СумДУ, розпорядження вищих посадових осіб та керівника практики;
- суворо дотримуватися правил перебування на базі практики, правил охорони праці та техніки безпеки;
- своєчасно звітувати про виконання програми практики, подавати керівнику практики необхідну документацію.

**ПЛАН-ЗВІТ
ЗДОБУВАЧА СТУПЕНЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ ДОКТОРА ФІЛОСОФІЇ
З ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ ЗА ПРОФЕСІЙНИМ СПРЯМУВАННЯМ**

П. І. Б. _____
 Спеціальність _____
 Освітньо-наукова програма _____
 Група _____

ПЛАНОВА ЧАСТИНА									ЗВІТНА ЧАСТИНА	
Вид робіт	Розподіл видів робіт по тижням								Відмітка про виконання (виконано/не виконано)	Оцінка ¹⁾ (коментар)
	Тиждень 1		Тиждень 2		Тиждень 3		Тиждень 4			
	Опис запланованих робіт ²⁾	Кількість годин на виконання	Опис запланованих робіт ²⁾	Кількість годин на виконання	Опис запланованих робіт ²⁾	Кількість годин на виконання	Опис запланованих робіт ²⁾	Кількість годин на виконання		
- складання індивідуального плану практики, ознайомлення з навчально-методичною документацією, організацією науково-Дослідної роботи відповідної кафедри										
- відвідування занять викладачів кафедри, ознайомлення з різними формами і методами викладання навчальних дисциплін, спостереження за навчально-виховною роботою викладачів кафедри,										

¹ Оцінка зазначається для запланованих видів робіт

² У відповідних полях конкретизуються заплановані роботи

ПЛАНОВА ЧАСТИНА									ЗВІТНА ЧАСТИНА	
Вид робіт	Розподіл видів робіт по тижням								Відмітка про виконання (виконано/ не виконано)	Оцінка ¹⁾ (коментар)
	Тиждень 1		Тиждень 2		Тиждень 3		Тиждень 4			
	Опис запланованих робіт ²⁾	Кількість годин на виконання	Опис запланованих робіт ²⁾	Кількість годин на виконання	Опис запланованих робіт ²⁾	Кількість годин на виконання	Опис запланованих робіт ²⁾	Кількість годин на виконання		
- отримання досвіду викладання у якості помічника викладача, мікровикладання, парне викладання										
- підготовка методичної розробки (силабусу дисципліни / наочності / комплексу тестів / теми навчального курсу або його окремих елементів (у т.ч. у elearning.sumdu.edu.ua, UMIX СумДУ, Google Classroom)										
- проведення відкритого заняття (лекційного, семінарського, практичного тощо)										
- аналіз результатів практики, підготовка звітної документації, захист звіту з педагогічної практики										

Здобувач: _____
 (Ім'я та Прізвище) (Підпис)

Керівник практики: _____
 (Ім'я та Прізвище, наук. ступ., вч. звання, посада) (Підпис)

План затверджений на засіданні кафедри _____
 (назва базової кафедри)

Протокол № від « ____ » _____ 20__ р.

Висновок Здобувача (висловити думку про рівень одержаних теоретичних знань зі спеціальності, про набуття навичок самостійного ведення навчальної, виховної та наукової роботи зі студентами, відзначити позитивні і негативні сторони організації і проведення практики, сформулювати пропозиції по її вдосконаленню):

.
. .
. .
. .
. .
. .
. .
. .
. .
. .
. .
. .

(Підпис Здобувача)

Висновок керівника практики (загальне враження від виконання Здобувачем завдань Практики, рекомендації щодо розвитку окремих компетентностей):

.
. .
. .
. .
. .
. .
. .
. .
. .
. .
. .
. .

(Підпис керівника практики)

Заліковий лист результатів:

Початок періоду педагогічної практики за професійним спрямуванням 20__р.

Кінець періоду педагогічної практики за професійним спрямуванням: 20__р.

Звіт з педагогічної практики за професійним спрямуванням затверджений на засіданні кафедри _____

_____
(назва базової кафедри)

Протокол № від «____» _____ 20__р.

Загальна оцінка за результатами проходження практики: _____ балів.

Керівник практики: _____
(Ім'я та Прізвище, наук. ступ., вч. звання, посада) (Підпис)

Завідувач базової кафедри: _____
(Ім'я та Прізвище, наук. ступ., вч. звання, посада) (Підпис)

**РЕЦЕНЗІЯ НА ВІДКРИТЕ ЗАНЯТТЯ
ЗДОБУВАЧА ВИЩОЇ ОСВІТИ СТУПЕНЯ ДОКТОРА ФІЛОСОФІЇ**

П. І. П. Здобувача: _____

Дата проведення заняття: _____

Вид заняття³: _____

Група, курс, факультет, де проводилося заняття: _____

Кількість студентів на занятті: _.

Мета заняття: _____

Методичне забезпечення, наочність, технічні засоби:⁴ _____

1. Загальні відомості про навчальне заняття (тема навчального заняття, її зв'язок з попередніми і наступними, місце у відповідному розділі; форма, формат, тип навчального заняття, його структура, відповідність темі та поставленій меті; рівень досягнення мети та отримані результати, умови, чинники, що сприяли цьому; сильні та слабкі сторони, досягнення, загальні враження):

2. Оцінка якості підготовки Здобувача до організації навчального заняття (визначення структури, використання фахової та методичної літератури, підготовка дидактичного та роздаткового матеріалу): _____

3. Оцінка якості постановка мети, завдань навчального заняття, необхідних для її досягнення, створення у студентів установки на досягнення мети.

³ Лекція, практичне, семінарське, лабораторне заняття, вебінар, тренінг тощо.

⁴ Зазначити, які засоби та забезпечення використовувалися в процесі проведення заняття.

4. Оцінка якості відбору змісту навчального матеріалу, розвитку особистісного ставлення студентів до нього:⁵

.
. .
. .
. .
. .
. .
. .
. .
. .
. .
. .
. .
. .
. .
. .
. .
. .
. .
. .
. .
. .

5. Оцінка застосування методів, прийомів, засобів, форм організації навчально-пізнавальної діяльності студентів і їх творче, цілеспрямоване поєднання.⁶

.
. .
. .
. .
. .

6. Характеристика комунікаційних та організаційних аспектів педагогічної діяльності Здобувача під час проведення відкритого заняття.⁷

_____
. .
. .
. .
. .

⁵ У цьому розділі керівник має оцінити раціональний відбір практикантом наукових, засадничих знань, понять, фактів, що складають основу розвитку вмінь, навичок студентів, їхнього соціального становлення, подальшого навчання; спрямованість змісту навчального матеріалу на розгляд соціально значущих та актуальних для життя студентів проблем, задоволення їхніх пізнавальних і особистісних потреб та інтересів; відповідність змісту навчального матеріалу рівню розвитку студентів, їхнім пізнавальним можливостям; стимулювання інтересу студентів до змісту (новизна знань, умінь, їхня різностороння значущість, парадоксальність понять, фактів, популярність інформації, емоційність викладу, подання інформації через призму бачення викладача, науковця); інтегрування змісту навчального матеріалу з іншими темами, навчальними курсами і спецкурсами.

⁶ Активізація думки студентів, стимулювання до критичного та творчого мислення, вияву власної позиції, поглядів, самостійного пошуку й дослідження.

⁷ Характеристика ставлення до студентів: наявності позитивної установки; стилю діяльності та поведінки, комунікативних вмінь, відкритості, ширості, знаходження контакту зі студентами, вияву педагогічного такту в організації взаємодії зі студентами; оцінка організації дисципліни та порядку на навчальному занятті.

7. Характеристика реакції студентів на застосовані Здобувачем педагогічні методи, прийоми та засоби:⁸

.
. .
. .
. .
. .
. .
. .
. .
. .
. .

8. Отримання зворотного зв'язку:⁹

.
. .
. .
. .

9. Загальні висновки (Загальна оцінка відкритого заняття, пропозиції і поради щодо вдосконалення підготовки та проведення наступних навчальних занять):

.
. .
. .
. .
. .
. .
. .
. .
. .
. .

Керівник практики _____
(підпис) (Прізвище та ініціали, посада)

⁸ Характеристика ставлення студентів до процесу навчання, застосованих форм, методів організації навчально-пізнавальної діяльності; їхньої мотивації. Оцінка міжособистісної взаємодії студентів та розвиток їхніх взаємин (створення психологічно комфортного середовища на навчальному занятті; застосування різноманітних форм співробітництва, міжособистісної взаємодії студентів (дискусії, діалоги, групові форми, колаборація тощо)).

⁹ Характеристика застосованих практикантом методів отримання зворотного зв'язку, повноти отриманої інформації, її змісту